

Макаренко А. В.,
здобувач кафедри адміністративного та митного права
Університету митної справи та фінансів

ПРИПИНЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЇ ПОПЕРЕДНИХ РІШЕНЬ: ЗМІСТ, ВІДИ ТА ПРАВОВІ ПІДСТАВИ

TERMINATION OF VALIDITY OF PROVISIONAL DECISIONS: CONTENTS, TYPES AND LEGAL GROUNDS

Статтю присвячено дослідження змісту, видів, правових підстав та наслідків припинення юридичної дії попередніх рішень в державній митній справі. Обґрунтовано недоцільність визначення «зміні» попереднього рішення одним із видів припинення юридичної дії попередніх рішень. Встановлено, що правове регулювання припинення юридичної дії попередніх рішень містить колізії, прогалини, порушення юридичної техніки. Досліджено положення міжнародних актів, встановлюється рівень відповідності національного митного законодавства положенням цих актів, зокрема МК ЄС. Обстоюється позиція щодо необхідності використання положень міжнародних актів з метою удосконалення чинного митного законодавства щодо анулювання (припинення), відкликання (скасування) та зміни попередніх рішень. За результатами проведеного дослідження сформульовано відповідні пропозиції щодо внесення змін до Митного кодексу України, інших актів законодавства з питань державної митної справи.

Ключові слова: анулювання, відкликання, зміна, митне законодавство, припинення попередніх рішень.

Статья посвящена исследованию содержания, видов, правовых оснований и последствий прекращения юридического действия предварительных решений в государственном таможенном деле. Обосновано нецелесообразность определения «изменения» предварительного решения одним из видов прекращения юридического действия предварительных решений. Установлено, что правовое регулирование прекращения юридического действия предварительных решений содержит коллизии, проблемы, нарушения юридической техники. Исследовано положения международных актов, устанавливается уровень соответствия национального таможенного законодательства положениям этих актов, в частности ТК ЕС. Отстаивается позиция о необходимости использования положений международных актов с целью усовершенствования действующего таможенного законодательства относительно аннулирования (прекращения), отзыва (отмены) и изменения предварительных решений. По результатам проведенного исследования сформулировано соответствующие предложения о внесении изменений в Таможенный кодекс Украины, другие акты законодательства по вопросам государственного таможенного дела.

Ключевые слова: аннулирование, отзыв, изменение, таможенное законодательство, прекращение предварительных решений.

The article is devoted to the research of the content, types, legal grounds and consequences of termination of validity of provisional decisions in the state customs affairs. The inexpediency of determining the “change” of the provisional decision as one of the types of termination of validity of provisional decisions is substantiated. It is established that the legal regulation of termination of validity of provisional decisions contains controversy, lacunas, and violations of legal technique. The article examines the provisions of international acts, establishes the level of compliance of national customs legislation with the provisions of the said acts, in particular the EU Customs Code. The position on the necessity of using the provisions of international acts in order to improve the current customs legislation on voidance (termination), revocation (cancellation) and change of provisional decisions is advocated. According to the results of conducted research, the relevant proposals for amending the Customs Code of Ukraine, as well as other acts of the legislation on issues of state customs affairs are formulated.

Key words: voidance, revocation, change, customs legislation, termination of provisional decisions.

Постановка проблеми. Застосування та дія попередніх рішень характеризують увесь їх потенціал у митній справі, досягнення правової визначеності під час переміщення товарів через митний кордон і митного оформлення, а також забезпечення спрощення та гармонізації митних процедур, адаптації національного митного законодавства до міжнародних і європейських норм, стандартів.

У контексті наведеного аналіз положень Митного кодексу України (далі – МК України) [1], зокрема ч. ч. 2, 6 ст. 23, свідчить, що попереднє рішення є обов’язковим для виконання будь-яким органом доходів і зборів протягом усього строку його дії, який становить три роки з дати його винесення, якщо факти й умови (зокрема й правила визначення походження товарів), на основі яких було прийнято це рішення, залишатимуться незмінними [1].

Зрештою, як убачається з наведеного, можливості застосування та дія попередніх рішень не є необмеженою, саме тому передбачення в чинному митному законодавстві випадків припинення їх юридичної дії, визначення підстав, порядку та правових наслідків їх настання тільки сприяє формуванню повноцінного уявлення про попередні рішення, порядку їх застосування.

Аналіз досліджень. Із часу запровадження попередніх рішень у митній справі (2005 р. [2; 3]) стан їх наукових досліджень змушує бажати крашого. У зв’язку із цим попередні рішення, їх правове регулювання, практика застосування залишаються маловивченими та недослідженими науковою митного права питаннями. На жаль, наукові опрацювання попередніх рішень характеризуються фрагментарністю, відсутністю їх системного аналізу, зокрема

й щодо припинення їх юридичної дії. Тим не менше, у вітчизняній науці митного права деякі аспекти видів, правових підстав і процедур припинення юридичної дії попередніх рішень досліджували Р.В. Негара, П.Ю. Шевченко, І.П. Яковлев.

Метою статті є дослідження змісту, видів і правових підстав припинення юридичної дії попередніх рішень за митним законодавством України, міжнародним митним законодавством і законодавством окремих зарубіжних країн.

Виклад основного матеріалу. З аналізу положень ст. 23 МК України випливає, що передбачено такі види припинення юридичної дії попередніх рішень: відкликання попереднього рішення; зміна попереднього рішення; закінчення строку дії попереднього рішення [1]. Є сенс звернути увагу на зміст і правові підстави припинення юридичної дії попередніх рішень, а також їх розмежування між собою.

Відповідно до ч. 7 ст. 23 МК України орган доходів і зборів, який прийняв попереднє рішення, може його відкликати. Попереднє рішення підлягає відкликанню, якщо воно:

1) було прийняте на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання підприємством усієї наявної в нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення;

2) вступило в суперечність із законодавством України з питань державної митної справи внаслідок змін в останньому;

3) прийняте з порушенням вимог МК України [1].

Очевидно, що сформульоване в якості дискреції повноваження органів доходів і зборів відкликати прийняті ними попередні рішення не може бути необмеженим. Із цього приводу в науковій літературі цілком слушно відзначали, що використання в цьому приписі узагальнених формулувань не може сприятися посадовими особами митної служби як можливість довільного розсуду [4, с. 134] і що в цьому разі маємо лише констатацію наявності в органів доходів і зборів повноваження щодо відкликання попередніх рішень, яке здійснюється лише в межах передбачених трьох підстав, тобто визначений перелік таких підстав є закритим і не підлягає розширювальному тлумаченню [5, с. 104]. Дійсно, висловлені науковцями міркування узгоджуються із загальними принципами права та принципами здійснення державної митної справи (ст. 8 МК України).

Таким чином, для відкликання попереднього рішення відповідно до п. 1 ч. 7 ст. 23 МК України необхідне прийняття рішення на підставі недостовірних документів; недостовірної інформації; унаслідок ненадання підприємством усієї наявної в нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення [1].

Для застосування вказаної підстави для відкликання достатньо встановлення хоча б однієї із зазначених дій або бездіяльності, виходячи з використання спільніх сполучників «та/або». При цьому обов'язковим є «суттєвий» вплив учинених дій або

бездіяльності на характер попереднього рішення. Це формулювання хоча й містить оцінче поняття, але покликане забезпечити розгорнуте правозасновне тлумачення та виключити відмову через поверхневі технічні недоліки [4, с. 134].

У контексті наведеного положення необхідно звернути увагу на зміст словосполучення «характер попереднього рішення», яке в чинному митному законодавстві відсутнє. До того ж це словосполучення більше не використовується в інших актах митного законодавства, якими здійснюється правове регулювання попередніх рішень.

Одним із визначень слова «характер», згідно зі словником української мови, є сукупність визначальних властивостей, ознак якого-небудь предмета, фізичного або психічного явища, його типові риси [6, с. 23]. Ураховуючи це й аналіз п. 1 ч. 7 ст. 23 МК України [1], можна стверджувати, що характером попереднього рішення позначається його зміст, тобто встановлення відповідного питання; у нашому випадку це може бути визначення країни походження товару, конкретного коду товару згідно з УКТ ЗЕД або надання дозволу на поміщення товарів у митний режим перероблення на митній території/за межами митної території. У зв'язку із цим, наприклад, неправильне визначення країни походження, коду товару згідно з УКТ ЗЕД однозначно визнається «суттєвим» впливом на характер попереднього рішення.

Звертаємо увагу, що під час застосування підстави, вказаної в п. 1 ч. 7 ст. 23 МК України, неважливо, для кого настають негативні наслідки – для органів доходів і зборів чи для суб'єктів ЗЕД. Навіть якщо внаслідок неправильного визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД при застосуванні попереднього рішення негативні наслідки настануть лише для суб'єкта ЗЕД, наприклад, у вигляді сплати більшої суми митних платежів, таке рішення все одно підлягає відкликанню.

Питання відповідальності за вчинення розглянутих дій або бездіяльності вирішується окремо. Так, згідно з ч. 8 ст. 23 МК України відповідальність настає за негативні наслідки застосування попереднього рішення. Однак у разі настання негативних наслідків лише для суб'єкта ЗЕД такий суб'єкт не може розраховувати, наприклад, на відшкодування надмірно сплачених митних платежів, через неправильне визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД. У такому разі суб'єкту ЗЕД потрібно самостійно доводити помилковість сплачених митних платежів, що сталася внаслідок противіння дій такого суб'єкта, а не органів доходів і зборів.

Підстава для відкликання, передбачена в п. 2 ч. 7 ст. 23 МК України, застосовується в разі внесення змін до законодавства з питань державної митної справи після прийняття попереднього рішення, але до його застосування при митному оформленні товарів.

Із метою правильного розуміння змісту цієї підстави слід визначитися зі змістом поняття «законодавство України з питань державної митної справи». Відповідно до ч. 1 ст. 1 МК України воно складається

з Конституції України, МК України, інших законів України, із міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також із нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання МК України й інших законодавчих актів [1]. Зрозуміло, що попередні рішення можуть вступити в суперечність тільки з деякими актами, з яких складається законодавство з питань державної митної справи, які, по-перше, регулюють порядок прийняття попередніх рішень (процедурний аспект), по-друге, використовувалися під час прийняття попередніх рішень (матеріальний аспект). Будь-яких ознак, які характеризують «суперечність» попереднього рішення зі зміненим законодавством, не встановлено, хоча цілком доцільним було б використання й до змін у законодавстві з питань державної митної справи оціночного поняття «суттєвий вплив», передбаченого в п. 1 ч. 7 ст. 23 МК України [1]. Важливе практичне значення відкликання попереднього рішення за цією підставою має встановлення моменту набрання чинності актом, яким вносяться зміни, особливості чого визначені в ст. 2 МК України.

Отже, у зв'язку зі змінами законодавства з питань державної митної справи виникає ситуація, за якої конкретне попереднє рішення, наприклад, про визначення країни походження певного товару, є помилковим, а визначена відповідно до нього країна походження товару є неправильною.

Наступною підставою є прийняття попереднього рішення з порушенням вимог МК України. Прийняття попередніх рішень здійснюється за відповідною процедурою, яка згідно з ч. 3 ст. 23 МК України визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику [1], тобто Міністерством фінансів України [7]. Разом із цим лише порушення вимог МК України, у якому процедура прийняття попередніх рішень визначається лише частково (зокрема, це підстави та час прийняття попередніх рішень; питання, з яких приймаються попередні рішення та строки прийняття), є підставою для відкликання попередніх рішень. Це означає неможливість відкликання попереднього рішення у зв'язку з порушенням вимог інших нормативно-правових актів, зокрема прийнятих відповідно до ч. 3 ст. 23 МК України.

Наказами Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 650 (далі – Порядок № 650) [8] та від 19.06.2012 р. № 737 (далі – Порядок № 737) [9] деталізуються положення ст. 23 МК України та визначено процедуру прийняття попередніх рішень про класифікацію товарів і визначення країни походження товару, описано процедурні дії, які є обов'язковими до здійснення органами доходів і зборів та заінтересованими особами. Відповідно до цього цілком логічним було б розширення цієї підстави до інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи. Тому пропонуємо законодавцю п. 3 ч. 7 ст. 23 МК України викласти в такій редакції: «прийните з порушенням вимог МК України

їни й інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи».

Незважаючи на вичерпність переліку для відкликання попереднього рішення, ознаки ще однієї з підстав для відкликання містяться в п. 21 розділу II Порядку № 650, згідно з яким у разі встановлення факту невідповідності товару відомостям, наведеним у попередньому рішенні про класифікацію товару згідно з УКТ ЗЕД, митним органом, яким виявлено невідповідність, надається інформація про цей факт митному органу, який видав попереднє рішення. Митний орган, який видав попереднє рішення, відкликає таке рішення в порядку, визначеному ст. 23 МК України [8].

Положеннями ст. 23 МК України не передбачено такої підстави для відкликання попереднього рішення, як виявлення невідповідності товару відомостям, наведеним у попередньому рішенні під час митного оформлення. Тому бланкетна норма в п. 21 має відсылку не до підстави для відкликання попереднього рішення, наведеної в ч. 7 ст. 23 МК України, а до порядку (процедури), частково визначеного в цій статті.

Утім, відкликання попереднього рішення за цією підставою не відповідає вимогам ч. 7 ст. 23 МК України, а згідно з п. 18 розділу II Порядку № 650 та п. 1.8 Порядку № 737 відсутність попереднього рішення не є підставою для відмови в митному оформленні. Тому пропонуємо Мінфіну внести зміни до Порядку № 650 шляхом виключення абз. 2 п. 21 розділу II.

Відповідно до ч. 10 ст. 23 МК України попереднє рішення вважається відкликаним із дня прийняття рішення про його відкликання [1].

Наступним видом припинення юридичної дії попередніх рішень є зміна. Відповідно до ч. 11 ст. 23 МК України за необхідності внесення змін до попереднього рішення таке рішення відкликається, а на заміну приймається нове з обов'язковим посиланням у ньому на відкликане рішення та із зазначенням причин його відкликання [1].

Узагалі зміна передбачає викладення окремих положень акта в новій редакції або їх доповнення новими положеннями. Здійснюється це, коли є потреба уточнити, доопрацювати певні положення акта тощо; при цьому його головний зміст залишається в первісному вигляді. Натомість зміна попереднього рішення здійснюється шляхом його відкликання, яке, як установлено вище, є окремим видом припинення юридичної дії попередніх рішень. У зв'язку із цим виникає питання, чому потреба зміні попереднього рішення не закріплена в ч. 7 ст. 23 МК України як одна з підстав для відкликання попереднього рішення?

МК України й інші нормативно-правові акти не містять переліку підстав (причин) внесення змін до попереднього рішення, навіть примірного. Водночас положення ч. 11 ст. 23 МК України не зобов'язують органи доходів і зборів зазначати підставу (причину) внесення змін, у зв'язку з чим їх значення практично нівелюється. Отже, навіть, якщо

внесення змін зумовлюється потребою виправлення технічних помилок чи описок, попереднє рішення відкликається.

Підтвердженням останньої тези є положення ч. 11 ст. 23 МК України, згідно з яким на заміну (відкліканого попереднього рішення) приймається нове з обов'язковим посиланням у ньому на відклікане рішення та із зазначенням причин його відклікання. Отже, зазначається не підстава для відклікання, передбачена в ч. 7 ст. 23 МК України, а інші обставини, факти тощо, якими обґрунтovується «необхідність» внесення змін. Це надає органам доходів і зборів необмежені повноваження щодо відклікання попередніх рішень, посилаючись лише на необхідність внесення змін до попереднього рішення, що насправді робить перелік підстав для відклікання (ч. 7 ст. 23 МК України) відкритим, дозволяючи безпідставно відклікати попередні рішення. Ураховуючи, що зміна попереднього рішення передбачає його відклікання, здійснюється це органом доходів і зборів, який прийняв таке рішення [1]. Єдина різниця між відкліканням попереднього рішення з підстав, передбачених ч. 7 ст. 23 МК України й у разі необхідності внесення змін, полягає в тому, що в останньому випадку органи доходів і зборів приймають «нове» попереднє рішення самостійно, на основі наявних відомостей та інформації, без залучення суб'єкта, за заявою якого таке рішення було прийняте.

Отже, у чинному митному законодавстві фактично ототожнюються поняття «відклікання» та «zmіна» попередніх рішень, що й слугувало підставою для визначення зміни попереднього рішення одним із видів припинення юридичної дії попередніх рішень.

Нове попереднє рішення не пізніше наступного робочого дня після його прийняття надсилається особі, за зверненням якої було прийняте відклікане рішення [1]. Таке «нове» попереднє рішення відповідно до ч. 6 ст. 23 МК України діє з дати його внесення.

Закінчення строку дії попереднього рішення як вид припинення юридичної дії попередніх рішень випливає зі змісту ч. 6 ст. 23 МК України, відповідно до якої строк дії попереднього рішення становить три роки з дати його внесення [1]. Також згідно з п. 3 розділу II Порядку № 650 після закінчення строку дії попереднє рішення про класифікацію товару згідно з УКТ ЗЕД втрачає чинність. Головне полягає в тому, що після спливу трьох років із дати внесення попереднього рішення воно не може застосовуватися.

З проведеного аналізу вбачається, що питання припинення юридичної дії попередніх рішень не позбавлені недоліків. Правовому регулюванню властиві колізії та прогалини, наявні порушення юридичної техніки, що унеможливлює належне їх практичне застосування та в жодному разі не пов'язується з ефективним застосуванням і дією попередніх рішень.

Пошук оптимального правового регулювання видів і підстав припинення юридичної дії попередніх рішень потребує звернення до аналізу положень, передбачених у міжнародному митному

законодавстві та митному законодавстві окремих зарубіжних країн.

В Угоді про спрощення процедур торгівлі [10] передбачається можливість відклікання, зміни та визнання недійсними попередніх рішень. Допускається це, відповідно до ч. 4 ст. 3 Угоди, лише якщо таке рішення було схвалене на основі неповної, неправильної, хибної чи завідомо неправдивої інформації.

Основи митних законодавств держав – учасниць СНД [11] установлюють, що митні органи можуть анулювати, змінити чи відкликати попереднє рішення, прийняте ними (ст. 216). Анулювання чи зміна відбувається, якщо рішення прийняте на основі неповної чи недостовірної інформації, наданої заявником, а також у разі зміни законодавства, що стосується попереднього рішення (ч. 2 ст. 216). Відклікається попереднє рішення, якщо є достатні підстави для цього (ч. 3 ст. 216) [11].

Регламентом ЄС від 09.10.2013 р. № 952/2013 «Про встановлення Митного кодексу Європейського Союзу» [12] (далі – МК ЄС) передбачене анулювання, відклікання (скасування) та зміна попередніх рішень.

Анулюється рішення, згідно з ч. 1 ст. 27 МК ЄС, під час виконання всіх умов: а) рішення було прийняте на основі неправильної чи неповної інформації; б) власник рішення знати або повинен був обґрунтовано знати, що інформація була неправильною або неповною; с) якщо інформація була правильною та повною, рішення було б інакшим [12].

Рішення відклікається (скасовується) або змінюється відповідно до ч. 1 ст. 28 МК ЄС у таких випадках, крім зазначених у ст. 27: а) одна чи більше умов для прийняття такого рішення не виконані чи більше не виконуються; б) за заявою власника рішення [12].

У Митному кодексі митного союзу Євразійського економічного союзу, прийнятого рішенням Міждержавної ради від 27.11.2009 р. № 17 [13] (далі – МК ЄврАЗЕС), дозволяється прийняття рішень про припинення дії, зміну та відклікання попередніх рішень, хоча тільки про класифікацію товарів за Товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності. Рішення про припинення дії згідно з ч. 2 ст. 56 МК ЄврАЗЕС приймається, якщо митним органом установлено, що заявник для прийняття попереднього рішення надав підроблені документи, недостовірні та (або) неповні відомості.

Змінюється попереднє рішення у випадках виявлення митним органом або заявником помилок, допущених під час прийняття попереднього рішення та прийняття митними органами рішень або роз'яснень щодо класифікації окремих видів товарів (ч. 3 ст. 56) [13].

Відклікання попереднього рішення здійснюється у випадках внесення змін до Товарної номенклатури, що впливають на класифікацію товарів, щодо яких прийняте попереднє рішення; прийняття Всеєвропейською митною організацією рішень щодо класифікації товарів; прийняття Комісією рішень і роз'яснень щодо класифікації окремих видів товарів (ч. 4 ст. 56) [13].

У результаті проведеного дослідження встановлено, що чинне митне законодавство України щодо попередніх рішень, зокрема припинення їх юридичної дії, є неузгодженим і не відповідає нормам міжнародних і європейських актів.

Упевнені, що, керуючись праґненнями адаптації національного митного законодавства до міжнародних і європейських норм і стандартів, потрібно узгодити чинне митне законодавство щодо попередніх рішень, припинення їх юридичної дії до положень Угоди про спрощення процедур торгівлі, МК ЄС і розглянути можливість запозичення позитивного досвіду регулювання цих питань у митному законодавстві окремих країн.

У зв'язку із цим пропонуємо такі кроки щодо виправлення ситуації, що склалася з припиненням юридичної дії попередніх рішень.

Слід розмежувати відкликання та зміну попередніх рішень за підставами застосування та правовими наслідками, а також передбачити (шляхом внесення змін до ст. 23 МК України) можливість анулювання (припинення) попередніх рішень поряд із відкликанням і зміною.

При цьому зміна попереднього рішення полягає в зміні його окремих положень, які не впливають на характер попереднього рішення. Підставами для зміни є необхідність виправлення помилок, описок тощо, при цьому внесення змін не впливає на строк дії попереднього рішення, який відраховується з моменту його винесення. Упевнені, що такі підстави для відкликання попереднього рішення, як суперечність із законодавством унаслідок змін в останньому та прийняття з порушенням процедури (п. п. 2, 3 ч. 7 ст. 23 МК України), не завжди повинні тягнути відкликання, а можуть бути виправлені шляхом внесення змін.

Відкликається попереднє рішення, коли умови, на основі яких воно було прийняте, змінилися. Іншими словами, характер попереднього рішення внаслідок цих змін унеможливлює його подальше застосування. Українським є встановлення органами

доходів і зборів неможливості узгодження попереднього рішення, наприклад, із вимогами чинного законодавства, шляхом внесення змін до нього.

У разі відкликання попереднє рішення втрачає чинність із моменту прийняття рішення про його відкликання, а це означає, що застосування попереднього рішення до цього є законним.

Анулювання (припинення) попереднього рішення здійснюється в разі встановлення безпідставності та незаконності прийняття попереднього рішення або якщо його прийнято на основі недостовірної, неповної інформації. У разі анулювання попереднього рішення воно вважається недійсним із моменту його винесення, а його застосування є незаконним.

Отже, зміна – це виправлення технічних помилок, описок тощо в попередньому рішенні, відкликання – це узгодження попереднього рішення з вимогами чинного митного законодавства, анулювання – це визнання попереднього рішення недійсним.

Висновки. У результаті проведенного дослідження встановлено, що «характером попереднього рішення» позначається його зміст, тобто встановлення відповідного питання, з якого може прийматися попереднє рішення.

Ототожнення понять «відкликання» та «zmіna» попередніх рішень є порушенням юридичної техніки, унеможливлює виправлення технічних помилок, описок у попередньому рішенні, які не впливають на характер такого рішення й фактично надають органам доходів і зборів необмежені повноваження щодо відкликання попередніх рішень.

На підставі аналізу положень міжнародних актів, митного законодавства окремих зарубіжних країн установлено ступінь відповідності чинного митного законодавства щодо припинення юридичної дії попередніх рішень, а також сформульовано пропозиції щодо його вдосконалення.

Запропоновано передбачити можливість анулювання (припинення), відкликання (скасування) та зміну попередніх рішень, які розмежовуються за змістом, підставами та правовими наслідками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.
2. Про затвердження Порядку прийняття попередніх рішень щодо класифікації та кодування товарів в УКТ ЗЕД: Наказ Державної митної служби України від 04.04.2005 р. № 238 / Державна митна служба України. Офіційний вісник України. 2005. № 18. С. 34. Ст. 954 (утратив чинність).
3. Про затвердження Порядку прийняття попереднього рішення про країну походження товару та про внесення зміни до наказу Держмитслужби України від 28.12.1999 р. № 864: Наказ Державної митної служби України від 08.11.2005 р. № 1088 / Державна митна служба України. Офіційний вісник України. 2005. № 47. С. 122. Ст. 2965 (втратив чинність).
4. Яковлев І.П. Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса. 2016. 224 с.
5. Негара Р.В. Попередні рішення в законодавстві України. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2016. № 3. С. 96–109.
6. Словник української мови: в 11 т. / ред. кол.: І.К. Білодід (голова) та інші; Акад. наук Української мови. К.: Наук. думка, 1980. Т. 11. 700 с.
7. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375 / Кабінет Міністрів України. Офіційний вісник України. 2014. № 69. С. 70. Ст. 1936.
8. Про затвердження Порядку роботи відділу митних платежів, підрозділу митного оформлення митного органу та митного поста при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 650 / Міністерство фінансів України. Офіційний вісник України. 2012. № 64. С. 80. Ст. 2628.

9. Про затвердження Порядку прийняття, відклікання попереднього рішення про країну походження товару, затвердження форми попереднього рішення про країну походження товару: Наказ Міністерства фінансів України від 19.06.2012 р. № 737 / Міністерство фінансів України. Офіційний вісник України. 2012. № 62. С. 244. Ст. 2553.

10. Протокол про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі від 27.11.2014 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/981_053 (дата звернення 20.03.2017).

11. Рішення про Основи митних законодавств держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 10.02.1995 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/997_509 (дата звернення 20.03.2017).

12. Регламент (ЄС) № 952/2013 Європейського Парламенту та Ради від 09.10.2013 р. «Про встановлення Митного кодексу Європейського Союзу». URL: <http://old.minjust.gov.ua/45882> (дата звернення 20.03.2017).

13. О договоре о Таможенном кодексе таможенного союза: решение Межгосударственного совета от 27.11.2009 г. № 17. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=186310&rnd=> (дата звернення 20.03.2017).